

บทที่ 1

บทนำ

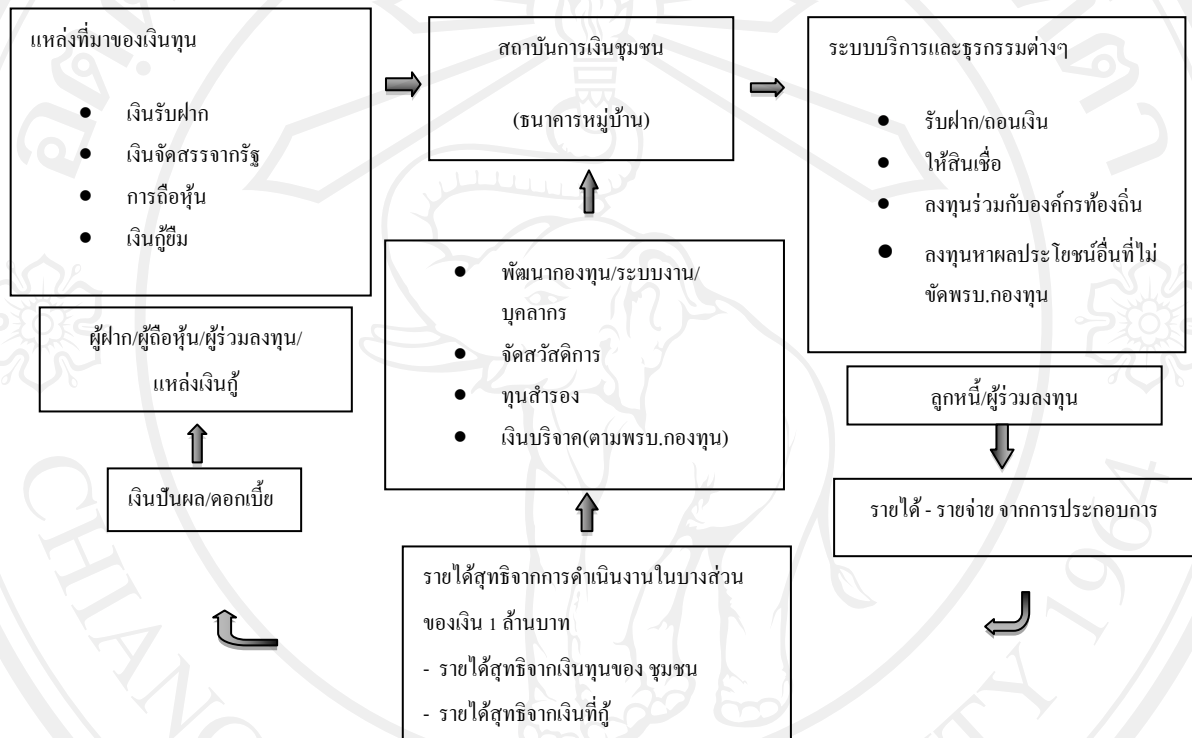
1.1 ที่มาและความสำคัญ

ในขณะที่ประเทศไทยและประเทศต่างๆ ในอาเซียนกำลังจะก้าวไปสู่การพัฒนาเพื่อให้มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและมีศักยภาพในการแข่งขันทัดเทียมกับประเทศชั้นนำระดับโลก ประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมโดยการแก้ไขปัญาและสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมรากหญ้า ซึ่งถือเป็นประชาชนกลุ่มใหญ่ของประเทศก่อนจะก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลง จากอดีตที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าการพัฒนาประเทศส่วนใหญ่ได้มุ่งเน้นพัฒนาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยวิธีการเร่งพัฒนาภาคเกษตรให้ก้าวหน้า รวมถึงการปรับโครงสร้างทางด้านอุตสาหกรรมให้กระจายไปสู่ภูมิภาคโดยรัฐบาลกู้ยืมเงินจากต่างประเทศเพื่อพัฒนาภาคอุตสาหกรรมซึ่งผลกระทบที่ตามมาคือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรสิ่งแวดล้อมรวมถึงพฤติกรรมการบริโภคของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไปนิยมบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศ ทำให้ขาดวินัยทางการเงิน(สิริกุล กาญจนสุกร,2554) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังเจริญเติบโตก้าวไปข้างหน้าแต่ความอยู่ดีกินดีของประชาชนรากหญ่ายากกลับลดน้อยถอยลง

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองถูกจัดตั้งขึ้นเป็นองค์การมหาชนตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเสริมสร้างความสำนึกในชุมชนและท้องถิ่นโดยชุมชนจะเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านชุมชนด้วยคุณค่าภูมิปัญญาของตนเองรวมถึงเป็นการเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชนผ่านการเสริมสร้างการเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างชุมชนราชการ และเอกชน อีกทั้งยังเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นฐาน ของการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังมีการจัดสรรเงินทุนให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองที่จัดตั้งขึ้นและผ่านกระบวนการประเมินความพร้อมจากคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดหรือ อำเภอกองทุนละ 1 ล้านบาท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง(สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ,2554:ออนไลน์) จากแนวคิดและความต้องการของชุมชนจึงส่งผลให้เกิดการจัดตั้ง “สถาบันการเงินชุมชน” ขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1.แหล่งเก็บออมเงินที่มีความมั่นคง ปลอดภัย และมีผลตอบแทนที่เหมาะสม

- 2.แหล่งเงินทุน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและบรรเทาความเดือดร้อนทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน และชุมชน
- 3.เสริมสร้างสวัสดิการ และสวัสดิภาพของชุมชน
- 4.เสริมสร้างวินัยทางการเงินและให้คำปรึกษาทางการเงินแก่ชุมชน
- 5.เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชุมชน

รูปที่ 1.1 กรอบแนวคิดสถาบันการเงินชุมชนเป็นองค์กรทางการเงินชุมชน

การพัฒนาเพื่อยกระดับจากกองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชนนั้น นอกจากจะต้องอาศัยความพร้อมของสมาชิกและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแล้ว การได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกด้านวิชาการและการฝึกอบรมถือเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นธนาคารออมสินในฐานะที่เป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลังจึงมีหน้าที่ต้องเข้ามาช่วยดำเนินการสนับสนุน โดยเริ่มจากปี 2545 ธนาคารออมสินได้รับมอบหมายนโยบายจากรัฐบาลให้เป็นแหล่งเงินทุนแก่กองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาทจำนวนทั้งหมด 63,000 หมู่บ้าน จากทั้งหมด 79,000 หมู่บ้าน โดยในปี 2553 ธนาคารออมสินมีสถาบันการเงินชุมชนภายใต้การกำกับดูแล จำนวน 2,000 แห่งและตั้งเป้าหมายที่จะขยายผลต่อไป ทั้งนี้ทางธนาคารออมสินได้เฝ้าดูแลติดตามสถาบันการเงิน

ชุมชนผ่านทางสาขาต่างๆของธนาคารออมสินทั่วประเทศ อีกทั้งยังมีการจัดอบรมหมอหน้ให้แก่สมาชิก ในสถาบันการเงินหมู่บ้านละ 2 คน หลังจากอบรมทางธนาคารจะมอบคอมพิวเตอร์ให้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปในสถาบันการเงินชุมชนต่อไป (ธนาคารออมสิน , 2553 : ออนไลน์)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ศักยภาพของสถาบันการเงินชุมชนบ้านดอน ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากในเขตอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่มีกองทุนหมู่บ้านที่ถูกตั้งขึ้นเป็นจำนวนมากและหลายๆกองทุนหมู่บ้านกำลังอยู่ในระหว่างพัฒนาศักยภาพเพื่อยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชน และสถาบันการเงินชุมชนบ้านดอนได้เป็นหนึ่งในกองทุนหมู่บ้านที่สามารถยกระดับเป็นสถาบันการเงินได้สำเร็จโดยได้ริเริ่มก่อตั้งจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านจำนวนหนึ่ง ที่ต้องการส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านมีวินัยในการออม เงินจึงได้จัดตั้ง “ กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อ การผลิตบ้านดอน ” แรกเริ่มมีสมาชิก 50 คน มีเงินออมสัจจะเดือน แรก 4,040 บาท ภายใต้การสนับสนุนของ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอฝาง และธนาคารออมสินสาขาฝางจนได้ก่อตั้งเป็นสถาบันการเงินชุมชนขึ้นในปี พ.ศ. 2549 และได้ดำเนินการเรื่อยมา ปัจจุบันสถาบันการเงินชุมชนบ้านดอน มีสินทรัพย์ รวมทั้งหมดเป็น จำนวน 15,900,453.53 บาท (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2555)

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงทำการเลือกสถาบันการเงินชุมชนบ้านดอน ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่มาวิเคราะห์ศักยภาพของสถาบันการเงินชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางให้สำหรับกองทุนหมู่บ้านอื่นที่ต้องการพัฒนากองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบัน การเงินชุมชนต่อไป

ตารางที่ 1. 1 รายงานข้อมูลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดเชียงใหม่(ข้อมูล ณ วันที่ 5 เม.ย.56)

1.จำนวนกองทุน	จำนวน	กองทุน
- เป็นนิติบุคคล	1,807	กองทุน
- พัฒนาเป็นสถาบันการเงิน	106	กองทุน
- สถานะเครือข่าย ระดับจังหวัด	565	กองทุน
- สถานะเครือข่าย ระดับอำเภอ	1,299	กองทุน
- สถานะเครือข่าย ระดับตำบล	1,795	กองทุน
2.จำนวนครัวเรือน	292,987	ครัวเรือน
3.จำนวนประชากร	864,733	คน
4.จำนวนคณะกรรมการ	18,928	คน
5.เงินทุนทั้งสิ้น		
- เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	1,673,980,0044.59	บาท
- เงินออมสัจจะ	176,255,525.95	บาท
- ค่าหุ้น/ถือหุ้น	16,622,141.01	บาท
- เงินประกันความเสี่ยง	145,513.00	บาท
- เงินรับฝาก	7,884,937.61	บาท
- ค่าธรรมเนียม	97,729.00	บาท
- เงินบริจาค	3,188,914.86	บาท
- เงินผู้สถาบันการเงิน	57,128,475.00	บาท
- ดอกเบี้ยเงินฝาก	40,764.50	บาท
- เงินสมทบกองทุน	50,690,027.68	บาท
- เงินอื่นๆ	14,722,257.19	บาท

ตารางที่ 1. 1 รายงานข้อมูลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)

รายละเอียด	จำนวน	หน่วย
6.สถานะทางการเงิน		
- เงินฝากธนาคาร	108,112,764.00	บาท
- ลูกหนี้กองทุน	1,227,936,877.00	บาท
- เงินสดในมือกรรมการกองทุน	49,512,711.00	บาท
7.ผลกำไรสุทธิ(กองทุนเงินล้าน)		
การจัดสรรผลกำไร		
- เงินสมทบกองทุน	17,184,492.85	บาท
- เงินประกันความเสี่ยง	6,108,716.33	บาท
- เงินเฉลี่ยคืน	6,208,728.97	บาท
- สวัสดิการ	6,319,965.81	บาท
- ค่าตอบแทนกรรมการ	52,693,378.04	บาท
- ค่าบำรุงสาธารณประโยชน์	112,284,636.10	บาท
- อื่นๆ	9,816,570.01	บาท
8.การขยายวงเงินกู้ผ่านธนาคาร		
ธนาคารออมสินจำนวนกองทุน	50	กองทุน
- เป็นจำนวนเงิน	36,195,000.00	บาท
ธนาคารกรุงไทย		
- จำนวนกองทุน	1	กองทุน
- เป็นจำนวนเงิน	1,000,000.00	บาท

ที่มา: สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, 2556

1.2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพด้านโครงสร้างของสถาบันการเงินชุมชน
2. เพื่อวิเคราะห์สภาพด้านผลการดำเนินการของสถาบันการเงินชุมชน

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

ทำให้ทราบศักยภาพด้าน โครงสร้าง และ ด้านผลการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชนหมู่บ้าน รวมถึงสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางสำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอื่นๆ ในการพัฒนาปรับปรุงนโยบายการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชนของคนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาสถาบันการเงินชุมชนบ้านคอนเลขที่ 11 หมู่ที่ 2 ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย

- 1.สมาชิกหรือผู้ฝากเงินสถาบันการเงินชุมชน
- 2.คณะกรรมการบริหารสถาบันการเงินชุมชน

1.5 นิยามศัพท์

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมายถึง กองทุนหมู่บ้านที่จัดตั้งตามพระราชกฤษฎีกากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 โดยมีหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองบริหารจัดการด้วยตนเอง

คณะกรรมการ หมายถึง คณะกรรมการสถาบันการเงินชุมชนที่เป็นตัวแทนกลุ่มองค์กรประชาชนและประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกจากสมาชิกในหมู่บ้านหรือชุมชนโดยทั่วไปคณะกรรมการจะมีจำนวน 9-15 คน

สมาชิก หมายถึง บุคคลที่เป็นสมาชิการกู้ยืมและสมาชิกที่เข้ามาออมเงินในสถาบันการเงินชุมชนซึ่งถูกต้องตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

เครือข่ายชุมชน หมายถึง กลุ่มหรือองค์กรประชาชนหรือคณะบุคคลของหมู่บ้านหรือชุมชน หลายแห่งที่รวมตัวกันด้วยความสมัครใจ และร่วมมือกันส่งเสริมสนับสนุนการสร้าง ความเข้มแข็ง ของหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองและท้องถิ่นด้วยความสมัครใจทั้งที่เครือข่ายกลุ่ม องค์กรประชาชนหรือคณะบุคคลภายนอกในหมู่บ้านหรือชุมชน

เงินฝากสัจจะ หมายถึง เงินที่สมาชิกตกลงที่จะฝากหรือออมไว้กับกองทุนตามที่ตกลงกัน โดยที่จะไม่สามารถถอนได้ ยกเว้นกรณีพ้นจากการเป็นสมาชิกภาพแล้ว

สถาบันการเงินชุมชน หมายถึง สถาบันการเงินของชุมชนที่จัดตั้งขึ้นโดยกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง เพื่อให้บริการทางการเงินที่สามารถตอบสนองความต้องการแก่ประชาชนในชุมชนซึ่งขาดโอกาสในการเข้าถึงและใช้บริการทางการเงินของสถาบันการเงินทั่วไปตามวัตถุประสงค์ หลักเกณฑ์มาตรฐาน และรูปแบบซึ่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด